

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 82 0 P 012368 21 Rev 2
Banjaluka, 11.08.2021. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću koje sačinjavaju sudije ovog suda i to, Gorjana Popadić kao predsjednik vijeća, te Jadranka Stanišić i Rosa Obradović kao članovi vijeća, u pravnoj stvari tužilaca, A.A.1, E.A., L.A., A.A.2., A.B., Dž.B., L.D., S.D., H.A.S., A.H., B. H., H.H., E.H., M.H., M.I., A.M.1, A.M.2., H.M., S.M., E.M.1, A.M.3., A.M.4., E.M.2., M. M., K.O., M.O.1, E.O., H.O., A.O., M.O.2., S.R., R.S., B.S., svi zastupani po punomoćniku, N.A. advokatu iz S., protiv tužene, OŠ P.K. iz K., opština B. zastupane po punomoćniku, D.M., advokatu iz S., te umješača na strani tužene, Ministarstva Vlade R.S., zastupanog po Pravobranilaštvu Republike Srpske, radi utvrđivanja diskriminacije iz oblasti obrazovanja, odlučujući o reviziji tužilaca protiv presude Okružnog suda u Bijeljini broj 82 0 P 012368 18 Gž 3 od 25.04.2018. godine na sjednici vijeća održanoj dana 11.08.2021 .godine, donio je

RJEŠENJE

Revizija se usvaja, presuda Okružnog suda u Bijeljini broj 82 0 P 012368 18 Gž 3 od 25.04.2018. godine ukida i predmet vraća tom sudu na ponovno suđenje.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Srebrenici broj 82 0 P 012368 16 P 4 od 20.10.2017. godine utvrđeno je da je tužena diskriminirala tužioce na etničkoj i jezičkoj osnovi u smislu člana 2. i člana 3. stav 1. Zakona o zabrani diskriminacije u BiH tako što im je uskratila jednako pravo u odnosu na djecu srpske nacionalnosti u vezi sa pravom na obrazovanje na maternjem bosanskom jeziku, a koja proizlaze iz člana 1. i 3. stav 1., člana 6. i 7, člana 34. stav 2., člana 35. i 36. Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH („Službeni glasnik BiH“ broj 18/03), te člana 7. stav 1.j), člana 9, 11. stav 2. i člana 12. st. 1 – 3. Zakona o osnovnom vaspitanju i obrazovanju („Službeni glasnik RS“ broj 74/08, 71/09, 104/11 i 33/14), i to: pravo da svoj maternji jezik nazovu „bosanski jezik“; pravo da se u procesu obrazovanja koriste nastavnim udžbenicima na bosanskom jeziku; pravo da koriste svoj maternji bosanski jezik u procesu obrazovanja u pisanoj i verbalnoj formi; pravo na ravnopravnu upotrebu latiničnog pisma na osnovu ravnopravne upotrebe latiničnih udžbenika u nastavnom planu i programu, te ravnopravne upotrebe latiničnog pisma u ostalim aspektima procesa obrazovanja. Istom presudom naloženo je tuženoj da preduzme aktivnosti u cilju eliminacije diskriminacije u smislu da omogući tužiocima obrazovni sistem na maternjem bosanskom jeziku u okviru redovnog nastavnog plana i programa, te da im omogući udžbenike na bosanskom jeziku i latiničnom pismu, sa sadržajem koji će očuvati kulturni i nacionalni identitet, jezik i vjeroispovijest tužilaca, te razvijati svijest o vlastitom identitetu, kao i da tužena omogući tužiocima korištenje zvaničnih udžbenika na bosanskom jeziku za predmete osnovnog obrazovanja iz Nastavnog plana i programa T. kantona F BiH, do dana pripreme zvaničnog

odobravanja, štampanja i puštanja u upotrebu adekvatnih nastavnih udžbenika za osnovno obrazovanje na bosanskom jeziku i latiničnom pismu.

Odlučeno je da se presuda u integralnoj formi objavi u Dnevnim novinama G.S. i D.a., u roku od 30 dana po njenoj pravosnažnosti.

Tužena je obavezana da tužiocima, na ime troškova parničnog postupka, isplati 3.744,00 KM.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Bijeljini broj 82 0 P 012368 18 Gž 3 od 25.04.2018. godine, žalba tužene i žalba umješaka na strani tužene su usvojene, te prvostepena presuda preinačena, tako što je zahtjev tužilaca u cjelosti odbijen i tužiocima obavezani da tuženoj, na ime troškova parničnog postupka, isplate 7.100,00 KM.

Tužiocima revizijom pobijaju drugostepenu presudu zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom, da se pobijana presuda preinači i udovolji zahtjevu tužilaca ili ukine i predmet vrati na ponovno suđenje.

U odgovoru na reviziju, tužena je predložila da se revizija odbije.

U odgovoru na reviziju, umješak na strani tužene je predložio da se revizija odbije.

Odlučujući o reviziji tužilaca, Vrhovni sud Republike Srpske donio je presudu broj 82 0 P 012368 18 Rev od 30.10.2018. godine kojom je reviziju odbio.

Povodom apelacije tužilaca protiv presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 82 0 P 012368 18 Rev od 30.10.2018. godine, Ustavni sud BiH donio je odluku u predmetu broj Ap-190/19 od 23. juna 2021. godine kojom je ukinuo presudu Vrhovnog suda Republike Srpske broj 82 0 P 012368 18 Rev od 30.10.2018. godine i predmet vratio ovom sudu na ponovno suđenje, zaključujući, da iz obrazloženja osporene presude proizilazi da je došlo do proizvoljne primjene relevantnog prava, prvenstveno odredaba člana 15. stav 1. Zakona o zabrani diskriminacije ("Službeni glasnik BiH", br. 59/09 i 66/16), kao i u odnosu na primjenu člana 7. i člana 123. Zakona o parničnom postupku ("Sl. glasnik RS", br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13 - u daljem tekstu ZPP), u vezi sa stavom redovnih sudova da apelanti ponuđenim dokazima nisu uspjeli dokazati vjerovatnost diskriminacije, kao preduslova, za uspješno prebacivanje tereta dokazivanja na tuženu, da do diskriminacije nije došlo.

Odlučujući u ponovnom postupku povodom revizije tužilaca protiv presude Okružnog suda u Bijeljini broj 82 0 P 012368 18 Gž 3 od 25.04.2018. godine, ovaj sud je našao da je revizija tužilaca osnovana.

Predmet spora u ovoj pravnoj stvari je zahtjev tužilaca kojim je u cjelosti udovoljeno prvostepenom presudom.

Po provedenom postupku prvostepeni sud je utvrdio: da su tužiocima učenici Osnovne škole P.K. iz K., opština B. – Područne škole u K.P. od prvog do petog razreda; da su isti bošnjačke nacionalnosti i da pohađaju nastavu prema Nastavnom planu i programu koje je donijelo Ministarstvo R.S. na prijedlog Zavoda RS za školsku 2013. i 2014. godinu, shodno svojim entitetskim nadležnostima i Zakonu o osnovnom obrazovanju i vaspitanju; da su tužiocima 06.09.2013. godine podnijeli tužbu prvostepenom sudu radi diskriminacije u vezi sa pravom na obrazovanje, jer da su donošenjem Nastavnog plana i programa za školsku 2013. i 2014. godinu djeca bošnjačke nacionalnosti stavljena u neravnopravan položaj u odnosu na djecu srpske nacionalnosti, tako što im je povrijeđeno pravo obrazovanja pod jednakim uslovima i povreda prava njegovanja vlastitog identiteta, zbog onemogućavanja odvijanja nastave na

maternjem bosanskom jeziku, zbog nedostatka udžbenika na bosanskom jeziku i latiničnom pismu, zbog ne uvođenja nacionalne grupe predmeta i zbog toga, što su predavači uglavnom srpske nacionalnosti.

Temeljem ovakvog činjeničnog utvrđenja, prvostepeni sud je zaključio, da je zahtjev tužioca osnovan u smislu odredaba člana 2., 3 i 4, te člana 12., člana 13. i člana 15. Zakona o zabrani diskriminacije, pa je sudio tako, što je donio odluku kao u izreci prvostepene presude. Iz razloga odluke prvostepenog suda proizilazi, da su tužioci dokazali osnovanost svog zahtjeva, kod činjenice, da im je u đačkim knjižicama ručno upisan bosanski jezik, mada se nastava odvijala na srpskom jeziku, da iz Nastavnog plana i programa Ministarstva, po kojem se odvijala nastava kod tužene, proizilazi da su djeca učila srpski jezik kao maternji jezik, kao i da je tužena, u pismenu od 05.07.2017. godine, priznala da je nacionalna grupa predmeta (jezik bošnjačkog naroda, geografija, istorija i islamska vjeronauka) uvedena za učenike od šestog do devetog razreda, i to prema Nastavnom planu i programu T. kantona, a ne i za učenike od prvog do petog razreda, obzirom da ih ima manje od 10 po jednom razredu.

Drugostepeni sud je prihvatio činjenična utvrđenja prvostepenog suda, ali ne i zaključak tog suda, pa je sudio tako, što je donio odluku kao u izreci drugostepene presude.

Iz razloga odluke drugostepenog suda proizilazi, da su prema članu 7. Ustava Republike Srpske, službeni jezici u Republici Srpskoj, jezik srpskog naroda, jezik bošnjačkog naroda i jezik hrvatskog naroda, a službena pisma, ćirilica i latinica, tako da Ustav Republike Srpske ne poznaje bosanski jezik.

Takođe, iz razloga odluke drugostepenog suda proizilazi, da je u nadležnosti entiteta da regulišu osnovno i srednje obrazovanje, tako da je Zakonom o osnovnom obrazovanju i vaspitanju, koji se primjenjuje u Republici Srpskoj, regulisano osnovno obrazovanje i vaspitanje.

Prema Zakonu o osnovnom obrazovanju i vaspitanju, koji se primjenjuje u Republici Srpskoj, Nastavni plan i program, po kojem se ostvaruje nastavni proces u osnovnim školama, donosi ministar prosvjete i kulture na prijedlog Republičkog pedagoškog zavoda Republike Srpske, tako da osnovne škole nisu ovlaštene da uvode nove predmete koji već nisu definisani Nastavnim planom i programom.

Nadalje, drugostepeni sud nalazi, da shodno Zakonu o osnovnom obrazovanju i vaspitanju koji se primjenjuje u Republici Srpskoj, nastavni proces u osnovnim školama se odvija na službenim jezicima konstitutivnih naroda, uz korištenje oba službena pisma, na način da učenicima nije zabranjeno pisanje niti usmeno izražavanje na jeziku na kojem žele da se izražavaju, osim u periodu učenja slova.

Kod takvog stanja stvari, drugostepeni sud je zaključio, da su tužioci za uspjeh u predmetnoj parnici trebali učiniti vjerovatnim da prema njima nije postupano na način kako je to propisano Ustavom Republike Srpske i Zakonom o osnovnom obrazovanju i vaspitanju koji se primjenjuje u Republici Srpskoj.

Obzirom da tužioci nisu dokazali da je tužena prema njima postupala suprotno navedenim zakonskim propisima, to je po ocjeni drugostepenog suda i zahtjev tužilaca neosnovan.

Odluka drugostepenog suda nije pravilna.

Naime, odredbama člana 15.stav 1. i 3. Zakona o zabrani diskriminacije je propisano, da kada lice ili grupa lica u svim postupcima predviđenim ovim zakonom, na osnovu njima raspoloživih dokaza, učine vjerovatnim da je došlo do diskriminacije, teret dokazivanja da nije došlo do diskriminacije leži na suprotnoj strani (stav 1.).

U slučaju kada lice smatra da je snosilo posljedice diskriminacije zbog propuštanja razumnog prilagođavanja, teret dokazivanja leži na protivnoj strani (stav 3.).

Iz prednjeg proizilazi, da Zakon o zabrani diskriminacije podrazumijeva uvođenje novih koncepata, koji se, prema evropskim standardima ogledaju u tome, da lice koje se poziva na diskriminaciju mora učiniti vjerovatnim (dokazati opravdanu sumnju) da je došlo do diskriminacije usljed nejednakog postupanja, čime se teret dokazivanja, da nije došlo do diskriminacije usljed nejednakog postupanja, prenosi na protivnu stranu tj. tuženu. Drugim riječima, činjenice se ne dokazuju na nivou izvjesnog, kao što je to dužan da učini onaj na kojem je teret dokazivanja, već na način da se nameće standard dovoljne vjerovatnosti, gdje se u konkurencijskom odnosu postojanja, odnosno ne postojanja diskriminacije, daje prednost da diskriminacija postoji.

Kako iz pobijane odluke drugostepenog suda proizilazi, da tužioci nisu učinili vjerovatnim da su isti diskriminirani na način pobliže opisan u tužbi, odnosno da prema njima nije postupano protivno Ustavu Republike Srpske i Zakonom o osnovnom obrazovanju i vaspitanju koji se primjenjuje u Republici Srpskoj, ima se uzeti, da je drugostepeni sud propustio, da pravilnom primjenom odredaba člana 15. Zakona o zabrani diskriminacije, cijeni postojanje diskriminacije s aspekta opravdane sumnje, odnosno dovoljne vjerovatnosti o postojanju diskriminacije, te da je samim tim onemogućio da se teret dokazivanja, da do diskriminacije nije došlo nejednakim postupanjem, prebaci na tuženu.

Kod takvog stanja stvari proizilazi, da je drugostepeni sud zbog pogrešnog pravnog stanovišta propustio utvrditi činjenice relevantne za odluku o zahtjevu iz tužbe, čime su se ostvarili uslovi da se odluka drugostepenog suda ukine, shodno odredbama člana 250. stav 2. ZPP i predmet vrati tom sudu na ponovno suđenje.

U ponovnom postupku drugostepeni sud će pravilnom primjenom procesnog i materijalnog prava, a imajući u vidu date razloge, donijeti odluku na zakonu zasnovanu. Pri tome, drugostepeni sud će morati imati u vidu i eventualno postojanje indirektno diskriminacije, koja postoji kada naizgled neutralna norma, kriteriji ili praksa imaju diskriminirajuće efekte na lica koja pripadaju nekoj grupi koja ima zaštićene karakteristike, a u ovom slučaju etničku pripadnost. U slučajevima indirektno diskriminacije se ne radi o različitom tretmanu u odnosu na druge u istoj ili sličnoj situaciji, već o jednakom tretmanu onih koji bi morali, zbog neke svoje zaštićene karakteristike, biti drugačije tretirani kako ne bi bili dovedeni u nepovoljan položaj, koja vrsta diskriminacije se otklanja „razumnim mjerama prilagođavanja“.

Predsjednik vijeća
Gorjana Popadić

Za tačnost otpavka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Aćić

